

Ημερίδα Ομοσπονδία Γονέων Αττικής - (20/3/2016)

Σκιαγραφώντας το προφίλ του έφηβου μαθητή που πειραματίζεται με τις ουσίες.(Π.ΚΑΤΗΦΕΣ)

Τι ωθεί ένα νέο άνθρωπο στα ναρκωτικά;

Είναι ο μιμητισμός; - Είναι οι παρέες; - Είναι τα προβλήματα; - Είναι ο αυθορμητισμός και η αμφισβήτηση της ηλικίας; - Είναι η μοναξιά; - Είναι η χαμηλή αυτοεκτίμηση; - Είναι η ευάλωτη προσωπικότητα; - Είναι το οικογενειακό περιβάλλον; - Είναι η κοινωνική ανοχή που έχει διαμορφωθεί γύρω από τα ναρκωτικά; - Είναι το κοινωνικοοικονομικό σύστημα, που τα ναρκωτικά είναι εμπόρευμα;

Για να κατανοηθεί το φαινόμενο της τοξικοεξάρτησης χρειάζεται να το μελετήσουμε ως πολύ-αιτιακό και πολύ-παραγοντικό κοινωνικό φαινόμενο. Δεν συνδράμει ποτέ ένας μόνο παράγοντας που επιδρά στην τάση ενός νέου ανθρώπου να βρει φυγή στην πραγματικότητα που βιώνει, καταφεύγοντας στη χρήση ουσιών.

Η χρήση και η διάδοση των ουσιών ως κοινωνικό φαινόμενο που είναι συνθετικό στοιχείο του σημερινού κοινωνικοοικονομικού συστήματος έχει αιτίες ατομικές – ψυχολογικές – οικογενειακές - κοινωνικές – πολιτικές – πολιτισμικές – οικονομικές.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες συντρέχουν από το φλερτ και τον πειραματισμό με τις ουσίες, μέχρι τη δοκιμή και την εξάρτηση. Δεν είναι η χρήση απλά θέμα κακών οικογενειακών σχέσεων, μαγκιάς, μίμησης, έλξης από το απαγορευμένο ή βιολογικής προδιάθεσης. Ακούμε θεωρίες για την οικογένεια του χρήστη, για την προσωπικότητα, για το κοινωνικό του περιβάλλον, για τη νομοθεσία, θεωρίες που ιατρικοποιούν τη χρήση. Η μονοδιάστατη προσέγγιση του φαινομένου αποσκοπεί στο να αποκοπεί η μελέτη και κυρίως ο αγώνας απέναντι σε αυτό από τις κοινωνικές ρίζες που το γεννούν. Αποσπασματικές αιτιάσεις για αποσπασματικές λύσεις που συντηρούν το φαινόμενο και κυρίως που δεν θέτουν στο στόχαστρο της πάλης την μήτρα της τοξικοεξάρτησης ως κοινωνικό φαινόμενο.

Αυτή η διαπάλη δεν είναι μια απλή διαπάλη θέσεων και απόψεων, αλλά είναι πρώτιστα ιδεολογική διαπάλη που σχετίζεται με την κοσμοαντίληψη του ανθρώπου, με τον τρόπο που ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τον κόσμο και τους νόμους κίνησης του καθώς και την κοινωνική εξέλιξη.

Μέσα λοιπόν σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει να προσεγγίσουμε το ζήτημα τόσο της τοξικοεξάρτησης όσο της διαπαιδαγώγησης των νέων ανθρώπων. Δηλαδή πως η διαπαιδαγώγηση των νέων ανθρώπων, των παιδιών, από όπου αυτή συντελείται (οικογένεια, σχολείο, κοινωνικές συναναστροφές, θεσμούς του κράτους) διαμορφώνεται σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που βρίσκεται σε κρίση, ενισχύονται οι παράγοντες που συνδράμουν στη χρήση ουσιών και οι εξαρτήσεις πολλαπλασιάζονται.

Το κύριο είναι τι προσωπικότητες διαμορφώνεις, μέσα από ποια διαδικασία, με τι πρότυπα, πως οι υπό διαμόρφωση προσωπικότητες έχουν τα εφόδια να διαμορφώνουν στάση ζωής που θα τις ολοκληρώνει ενταγμένες μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

Ας φανταστούμε την εξάρτηση ως μια διαδικασία που σχηματικά συντελείται μέσα από ένα ισόπλευρο τρίγωνο. Αυτό το τρίγωνο στην κορυφή Α έχει την προσωπικότητα, στην κορυφή Β το άτομο και στην κορυφή Γ την στιγμή που το άτομο έρχεται σε επαφή με την ουσία.

Σ όλη αυτή την διαδικασία μέχρι δηλαδή το άτομο να συναντήσει την ουσία και να φτάσει στη στιγμή να κάνει χρήση συντελούνται σειρά διεργασιών που διαφέρουν από άτομο σε άτομο και από κοινωνία σε κοινωνία.

Εξάγεται όμως το ερώτημα σε ποία κοινωνία και με τι πρότυπα διαμορφώνονται ολοκληρωμένες προσωπικότητες, σε ποια κοινωνία τα ναρκωτικά είναι ελεύθερα, είναι εμπόρευμα, ο θάνατος νέων ανθρώπων γίνεται κέρδος.

Αν το θέλετε σε ποια κοινωνία διαμορφώνεις ολοκληρωμένες προσωπικότητες ώστε να μην χρειάζονται καμία ουσία για να διαχειριστούν εσωτερικές τους ματαιώσεις, αλλά και σε ποια κοινωνία τα ναρκωτικά τα βρίσκεις παντού.

Η ξεκάθαρη θέση μας ως ΕΣΥΝ - ΟΧΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ - είναι στάση ζωής που περιέχει και την πρόληψη. Περιέχει την πρόληψη γιατί το βασικό χαρακτηριστικό της πρόληψης δεν είναι απλά η ενημέρωση, αλλά η υιοθέτηση ενός άλλου τρόπου ζωής και κυρίως η αλλαγή στάσης και προτύπων για τη χρήση ουσιών. Η πρόληψη λοιπόν είναι αναπόσπαστο στοιχείο της πάλης ενάντια στα ναρκωτικά και τις εξαρτήσεις, με αιχμή την πρωτογενή πρόληψη δηλαδή την υιοθέτηση ενός άλλου τρόπου ζωής από πολύ μικρή ηλικία, κυρίως σε πληθυσμούς που δεν έχουν ακόμα πειραματιστεί με τις ουσίες. Για αυτό η Πρόληψη οργανωμένα πρέπει να εντάσσεται στην εκπαιδευτική διαδικασία από την Προσχολική ακόμα αγωγή, και να διαμορφώνεται ανάλογα και τη ηλικία των παιδιών σε όλη την εκπαιδευτική διαδικασία.

Όταν μιλάμε για διαπαιδαγώγηση εννοούμε ότι μαθαίνουμε κάποιον πώς να ζει. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο άνθρωπος είναι κοινωνικό ον, άρα μέσα από την συλλογικότητα συντελείται η διαπαιδαγώγηση. Όσο πιο ομαλά και ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της ηλικίας εντάσσεται και αναλαμβάνει ενεργό ρόλο μέσα στην κοινωνία ο άνθρωπος, τόσο η ίδια η κοινωνικοποίηση γίνεται φορέας ολοκλήρωσης της προσωπικότητας, θέτοντας εμπόδια σε ότι αποξενώνει τον άνθρωπο από την κοινωνική του φύση.

Πρέπει να έχουμε ως δεδομένο ότι όπως εμείς δεν ζούμε μέσα σε γυάλα, έτσι ακριβώς και τα παιδιά μας δεν ζουν σε γυάλα. Είμαστε όλοι μας μέλη μιας κοινωνίας με κρισιανά φαινόμενα ως δομικό της στοιχείο. Είναι λάθος η αντίληψη γύρω – γύρω καταιγίδα και πάνω από το κεφάλι μου λιακάδα. Η ίδια η ζωή, οι θετικές και οι αρνητικές εκφάνσεις της αντανακλούν στην ψυχοσύνθεση ενηλίκων και παιδιών αντικειμενικά. Όσο εμείς έχουμε την τάση να απομονωνόμαστε από τα προβλήματα, να μην προσεγγίζουμε τις αιτίες ώστε να βρούμε και τη διέξοδο, να φτιάχνουμε έναν ψεύτικο κόσμο που θα μας προστατεύει, ήδη έχουμε κάνει αν βήμα πίσω από την ομαλή κοινωνικοποίηση των νέων ανθρώπων. Αντιμετωπίζουμε και εμείς την κοινωνική πραγματικότητα μέσα από την φυγή και τον ατομισμό. Και αυτό είναι κάτι που δεν πρέπει να δείχνουμε στους νέους ανθρώπους.

Όταν η ίδια η ζωή, το κοινωνικοοικονομικό μας σύστημα, τα μέσα ενημέρωσης, ακόμα και το εκπαιδευτικό σύστημα μαθαίνει το παιδί στον ανταγωνισμό, στον ατομισμό, στην φυγή από την πραγματικότητα, σίγουρα οφείλουμε να κάνουμε πολλά περισσότερα από όσα

μέχρι σήμερα νομίζουμε. Ειδικά σήμερα σε συνθήκες όξυνσης της κρίσης που ο νέος άνθρωπος πρέπει να μάθει να προσαρμόζεται και από μορφωμένος να γίνεται εκπαιδευσιμος, από σταθερή δουλειά να έχει περιστασιακή, αντί για μισθό που θα καλύπτει τις ανάγκες του να έχει μισθό χαρτζιλίκι, όταν ακόμα και η αντανάκλαση της ολοκλήρωσης της προσωπικότητας καθορίζεται από την εξωτερική εμφάνιση και όπως επιτάσσει το life style.

Όπως προείπαμε βέβαια το ζήτημα των εξαρτήσεων δεν μπορούμε να το αντιμετωπίζουμε μονοδιάστατα. Βασικές αιτιάσεις της διάδοσης των ναρκωτικών εδράζονται σε συστατικά στοιχεία του ίδιου του κοινωνικοοικονομικού συστήματος, και εδώ πρέπει να στοχεύει και η πάλη μας. Πως δηλαδή η ανεργία, η σχολική διαρροή, η κρίση, η απομόνωση λειτουργούν ως ενισχυτικοί παράγοντες στην χρήση ουσιών.

Τα στοιχεία από τη χρήση ναρκωτικών στη χώρα μας δείχνουν:

- 6 στους 10 εξαρτημένους ζούσαν σε μακροχρόνια ανεργία πριν τη χρήση, σήμερα η ανεργία στις νέες ηλικίες ξεπερνά το 60%
- το 2012 οι νόμοι Έβρου – Καστοριάς – Πιερίας είναι οι νόμοι με τη μεγαλύτερη αύξηση της χρήσης στους έφηβους και παράλληλα οι νομοί με την μεγαλύτερη αύξηση της ανεργίας στους νέους
- 5 στους 10 εξαρτημένους δεν έχουν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση, δηλαδή ακολούθησαν τη σχολική διαρροή
- υπάρχει τάση λόγω της κρίσης για στροφή σε νέα φθηνά ναρκωτικά όπως το shisa
- από τους περίπου 25000 εξαρτημένους στη χώρα μας σε πρόγραμμα απεξάρτησης ενταγμένοι είναι μόνο το 35% και από αυτούς μόνο το 8% σε «στεγνό» θεραπευτικό πρόγραμμα, ενώ οι υπόλοιποι είναι ενταγμένοι σε πρόγραμμα υποκατάστασης που είναι η επίσημη κρατική πολιτική ως στρατηγική της ΕΕ και απευθύνεται μόνο στην ηρωίνη και όχι από σε όλες τις ουσίες
- το 35% όσων είναι ενταγμένοι σε «στεγνό» πρόγραμμα έχουν ως κύρια ουσία εξάρτησης την κάνναβη και αυτό απαντά σε όσους υποστηρίζουν ότι το χασίς δεν κάνει εξάρτηση, ότι υπάρχουν μαλακά και σκληρά ναρκωτικά ή ότι πρέπει να νομιμοποιηθεί η χρήση κάνναβης για ατομική χρήση
- παρότι η χώρα μας είναι από τις χώρες με τα μικρότερα ποσοστά χρήσης 9%, την τελευταία 20ετία έχει τριπλασιαστεί η χρήση στους έφηβους, έχει αλλάξει το προφίλ του χρήστη με κύριο χαρακτηριστικό σήμερα την πολυτοξικότητα δηλ την παράλληλη χρήση πάνω από 3 ουσίες
- ενώ παλιά στις μαθητικές ηλικίες η σχέση φύλου ήταν 8 αγόρια προς 2 κορίτσια, σήμερα η αναλογία είναι περίπου 6 αγόρια προς 4 κορίτσια
- Τα στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχει μια περίοδος 4 ετών που ονομάζεται «βουβή χρήση» δηλ ο νέος κάνει περιστασιακή ή συστηματική χρήση και η οικογένεια δεν το γνωρίζει.

Ας δούμε λίγο πιο αναλυτικά τα στάδια της χρήσης.

το στάδιο του πειραματισμού στα 13 με 14 έτη ο νέος πειραματίζεται με τις ουσίες, ανακαλύπτει ότι μπορούν να του αλλάξουν τη διάθεση, έχει ακόμα φόβο αλλά δοκιμάζει.

Είναι η περίοδος που πειραματίζεται κυρίως με κάνναβη και εισπνεόμενες ουσίες (πχ κόλλες, βενζίνη), ξεκινούν οι πρώτες αλλαγές στη σχολική επίδοση και οι πρώτες απουσίες από το σχολείο.

Σ' αυτή τη φάση η οικογένεια ακόμα δεν αντιλαμβάνεται την εμπλοκή του παιδιού με τις ουσίες.

Ο νέος βρίσκει μέσα από τις ουσίες τις πρώτες απαντήσεις κυρίως στη μοναξιά, στις σκέψεις που τον βασανίζουν και τις «μαύρες του» αφού διαμορφώνει την ψευδαίσθηση ότι γίνεται πιο φιλικός, ότι μπορεί να αγαπά όλο τον κόσμο, βρίσκει την ησυχία του, δεν το νοιάζει τίποτα, ξεχνά τις σκοτούρες.

το στάδιο της κοινωνικής χρήσης στα 14 με 15 έτη πλέον σπάει το φόβο με τις ουσίες, το προβάλλει στο στενό του περιβάλλον, δεν έχει συστολές να αναφέρει ότι κάνει χρήση, πλέον βλέπει τις ουσίες ως λύση στα προβλήματα του και αναζητά συνομήλικους με κοινή στάση προς τη χρήση ουσιών, αλλάζει λοιπόν τις παρέες του.

Είναι η περίοδος που πειραματίζεται με χάπια και ηρωίνη, εντείνεται η μειωμένη επίδοση στο σχολείο και το ενδιαφέρον γι αυτό και συστηματοποιούνται οι απουσίες από το σχολείο και τις άλλες ασχολίες που είχε που πλέον ούτε σ' αυτές βρίσκει ενδιαφέρον.

Σ' αυτή τη φάση η οικογένεια βλέπει την αλλαγή στη ζωή και τη διάθεση του παιδιού αλλά δεν παρεμβαίνει είτε γιατί αρνείται να δεχτεί ότι το δικό της παιδί έχει σχέση με τα ναρκωτικά, είτε γιατί δεν ξέρει πώς να χειριστεί αυτές τις αλλαγές, είτε γιατί βλέπει αυτές τις αλλαγές ως έκφραση της εφηβείας.

το στάδιο της λειτουργικής χρήσης μετά τα 15 έτη όπου η χρήση ουσιών είναι πλέον συστηματική, έχει ενταχθεί ως κομμάτι της ζωής του, η χρήση έχει θεωρητικοποιηθεί ως λύση σε κάθε του πρόβλημα.

Όλος ο χρόνος του, η δράση του, η στάση ζωής του κινείται γύρω από τα ναρκωτικά, εγκαταλείπει κάθε άλλη δραστηριότητά του και κυρίως το σχολείο.

Σ' αυτή τη φάση η οικογένεια έρχεται σε πρώτη φάση αντιμέτωπη με το πρόβλημα και στις περισσότερες περιπτώσεις ακόμα προσπαθεί να το χειριστεί μόνη της με τιμωρητικά και περιοριστικά μέσα μη θέλοντας να δημοσιοποιηθεί το πρόβλημα

το στάδιο της εξάρτησης μετά τα 15 με 16 έτη όπου πλέον χωρίς χρήση ναρκωτικών δεν μπορεί να λειτουργήσει ο νέος άνθρωπος, τα ναρκωτικά είναι μια σταθερά στη ζωή του και στην καθημερινότητα του, τα πάντα κινούνται γύρω από την εξασφάλιση της ουσίας, δεν υπάρχει κανένα άλλο ενδιαφέρον στη ζωή του.

Βλέποντας τα στάδια της χρήσης, ένα χαρακτηριστικό στοιχείο που φαίνεται είναι η έλλειψη κινήτρου και ενδιαφέροντος για τη ζωή που διαμορφώνουν τα ναρκωτικά στο νέο άνθρωπο.

Όταν σε μια κοινωνία «ανθούν» τα ναρκωτικά είναι σαφές ότι δεν αφήνουν ανεπηρέαστες τις νεότερες ηλικίες. Τόσο στη χώρα μας όσο κι σε παγκόσμιο επίπεδο το κύριο στοιχείο είναι ότι όλο και περισσότερο μειώνεται το όριο της ηλικίας που οι νέοι έρχονται σε επαφή με τις ουσίες και ως δοκιμή και ως ηλικία έναρξης της κύριας ουσίας χρήσης.

Η χρήση ναρκωτικών στους μαθητές στη χώρα μας

Όλα τα στοιχεία που παραθέτουμε σήμερα για τη χρήση ουσιών στους μαθητές της χώρας μας αλλά και σε διεθνές επίπεδο βασίζονται σε συγκριτικές μελέτες που έχουμε κάνει από το 1984 μέχρι το 2015 στις εκθέσεις του ΕΚΤΕΠΝ (Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης για τα Ναρκωτικά), του ΕΠΙΨΥ (Επιστημονικού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγείας), του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τα Ναρκωτικά, του Παγκόσμιου Οργανισμού του ΟΗΕ για την Παρακολούθηση των Ναρκωτικών καθώς και σε εκθέσεις, μελέτες και απολογιστικά στοιχεία του ΚΕΘΕΑ, του 18 ΑΝΩ και του ΟΚΑΝΑ.

Σήμερα στη χώρα μας:

- το 16% των μαθητών έχει κάνει χρήση κάποιας ναρκωτικής ουσίας
- το 9,8% των μαθητών κάνει περιστασιακή χρήση ναρκωτικών
- το 2,5% όσων κάνουν περιστασιακή χρήση ναρκωτικών είναι μαθητές της Α΄ και Β΄ τάξης του Γυμνασίου
- τα αγόρια είναι 2 ½ φορές περισσότερα από τα κορίτσια στη περιστασιακή χρήση ενώ στους μαθητές Α΄ και Β΄ Γυμνασίου τα κορίτσια είναι πάνω από το μέσο όρο των μαθητριών που κάνουν χρήση με αποτέλεσμα η διαφορά των δύο φύλων από 2 ½ φορές να μειώνεται σε 1 ½ φορά περισσότερα τα αγόρια στους μαθητές του Γυμνασίου

Ποια ουσία επιλέγουν οι έλληνες μαθητές για να κάνουν χρήση

- το 13,5% των ελλήνων μαθητών έχει κάνει χρήση κάνναβης – το 7% κάνει συστηματική χρήση – και το 1,8% των μαθητών που κάνουν συστηματική χρήση είναι μαθητές της Α΄ και Β΄ Γυμνασίου
- το 14,1% των ελλήνων μαθητών έχει κάνει χρήση κάποια εισπνεόμενης ουσίας με το 5,8% να είναι μαθητές της Α΄ και Β΄ Γυμνασίου
- το 9,3% των ελλήνων μαθητών έχει κάνει χρήση ηρεμιστικών – υπνωτικών – διεγερτικών χαπιών χωρίς τη συνταγή γιατρού για να αλλάξουν τη διάθεση τους με τη χρήση χαπιών να εξισώνει τα 2 φύλα, δηλαδή η σχέση αγοριών κοριτσιών είναι 50%-50%.

Με ποια ουσία ξεκινούν οι έλληνες μαθητές τη χρήση – με ποια ουσία πειραματίζονται

- πρώτη ουσία δοκιμής και πειραματισμού είναι η κάνναβη και για τα δύο φύλλα
- ακολουθούν τα αναβολικά χάπια και μετά οι εισπνεόμενες ουσίες
- ως προς την ουσία πειραματισμού ανά φύλο έχουμε
για τα αγόρια: 1^η κάνναβη – 2^η εισπνεόμενες ουσίες – 3^η χάπια
για τα κορίτσια: 1^η κάνναβη – 2^η χάπια – 3^η εισπνεόμενες
- η κάνναβη φαίνεται ότι είναι η πρώτη ουσία δοκιμής και πειραματισμού από το 1998 και μετά για τα αγόρια και από το 2004 και μετά για τα κορίτσια. Μέχρι τότε πρώτη ουσία πειραματισμού και για τα δύο φύλα ήταν τα χάπια. Η αλλαγή στα πρότυπα πειραματισμού και στα δύο φύλα με κάνναβη φανερώνει τη συνολική άνοδο της κατάχρησης κάνναβης, την άνοδο της χρήσης λόγω της ανόδου της διαθεσιμότητας της αλλά και την ανοχή που δείχνουν οι έλληνες μαθητές λόγω της κοινωνικής ανοχής προς την κάνναβη με τις διαρκείς προσπάθειες για νομιμοποίηση της χρήσης της
- Η διαφοροποίηση της προτίμησης των κοριτσιών προς τα χάπια φαίνεται ότι είναι ένα χαρακτηριστικό που συνοδεύει της χρήστριες σε όλες τις ηλικίες αφού η κατάχρηση χαπιών είναι χαρακτηριστικό του γυναικείου φύλου στη χρήση. Μάλιστα από το 2007

μέχρι το 2014 παρατηρείται 7πλασιασμός των μαθητριών που πειραματίζονται με πρώτη ουσία τα χάπια. Αυτό οφείλεται και στη διάδοση των συνθετικών χαπιών από το διαδίκτυο αφού σήμερα περισσότερα από 600 διαδικτυακά καταστήματα με έδρα την ΕΕ τα smart shops πουλούν συνθετικά χάπια, ως χάπια των πάρτι, ευεξίας, αδυνατίσματος, πωλούνται νόμιμα ως συμπληρώματα ακόμα και διατροφής και κάνουν θραύση στις νεαρές κυρίως χρήστριες. Ενώ για το 2015, 605 νέες ουσίες κυρίως συνθετικά χάπια μέσω διαδικτύου έπεσαν στην αγορά.

- Επίσης φαίνεται διπλασιασμός της ηρωίνης και της κοκαΐνης ως πρώτη ουσία πειραματισμού στις μαθητικές ηλικίες, με το 1,3% των μαθητών να δηλώνει πρώτη ουσία δοκιμής ναρκωτικών την ηρωίνη και 2,5% την κοκαΐνη.

Από τα στοιχεία λοιπόν φαίνεται:

1. Άνοδος της χρήσης στις μαθητικές ηλικίες
2. Μείωση της ηλικίας πρώτης επαφής - πειραματισμού
3. Άνοδο της χρήσης κάνναβης
4. Αλλαγή στη σχέση των 2 φύλων με τις μαθήτριες να μπαίνουν πολύ πιο δυναμικά από ότι στο παρελθόν στη χρήση

Στεκόμαστε λίγο πιο αναλυτικά σε δύο σημεία – στην χρήση κάνναβης λόγω της ανόδου στις μαθητικές ηλικίες και στη διαφοροποίηση που παρατηρούμε στη χρήση από μαθήτριες.

Για τη χρήση κάνναβης στους μαθητές στη χώρα μας παρατηρούμε

- Άνοδο 2 ½ φορές στη δοκιμή κάνναβης
- 3-πλασιασμό της περιστασιακής χρήσης
- 6-πλασιασμό της συστηματικής χρήσης
- Άνοδο κατά 25% όσων από τη δοκιμή περνούν στην περιστασιακή χρήση – σήμερα το 80% των μαθητών που δοκιμάζουν κάνναβη περνούν στη συστηματική χρήση
- Άνοδο κατά 123% όσων από τη δοκιμή περνούν στη συστηματική χρήση – σήμερα το 62% των μαθητών που δοκιμάζουν κάνναβη περνούν στη συστηματική χρήση
- Άνοδο κατά 83% όσων από τη περιστασιακή χρήση περνούν στη συστηματική χρήση – σήμερα των 78% των μαθητών που κάνουν περιστασιακή χρήση κάνναβης περνούν στη συστηματική
- Φαίνεται λοιπόν ότι από τη μία αυξάνεται ο αριθμός των μαθητών που δοκιμάζουν κάνναβη και παράλληλα αυξάνεται με πολύ πιο γοργούς ρυθμούς ο αριθμός των μαθητών που συστηματοποιούν τη χρήση. Ενώ μόνο στη δοκιμή 1-2 φορές μένει μόνο το 20% των μαθητών που δοκιμάζουν κάνναβη.
- Παράλληλα όσο από τη δοκιμή περνάμε στη συστηματικοποίηση της χρήσης κάνναβης έχουμε και μείωση της διαφοράς στα δύο φύλα αφού η σχέση διαμορφώνεται σταδιακά από 70% αγόρια – 30% κορίτσια σε 60% με 40% αντίστοιχα. Ενώ στη συστηματική χρήση κάνναβης με την πάροδο των χρόνων έχουμε από 90% αγόρια – 10% κορίτσια να διαμορφώνεται η σχέση σε 60% -40%.

Νέες τάσεις στη χρήση ουσιών για τις νεαρές μαθήτριες.

- Από την μελέτη μας για τους μαθητές χρήστες φαίνεται ότι οι νεαρές χρήστριες είχαν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά, που τις διαφοροποιούσαν από τα αγόρια: σεξουαλική κακοποίηση – σωματική κακοποίηση – περισσότερες απόπειρες αυτοκτονίας – από πολύ νεαρή ηλικία χρήση φαρμάκων για ψυχολογικά ή συναισθηματικά προβλήματα – επιρροή χρήστη ερωτικού συντρόφου τους.
- Επίσης παρατηρείται ότι στις μαθήτριες χρήστριες το οικογενειακό, το σχολικό και φιλικό περιβάλλον παίζει καθοριστικό λόγο για την επιτυχή έκβαση της θεραπείας. Η έρευνα δείχνει ότι η αρνητική επιρροή ενός βεβαρημένου οικογενειακού περιβάλλοντος ή η βοήθεια από το οικογενειακό ή σχολικό περιβάλλον είναι πιο καταλυτική για το γυναικείο φύλο.
- παρουσιάζουν διπλάσια ποσοστά χρήσης όταν η σχέση τους με το άλλο φύλο καθορίζεται από τα εξής χαρακτηριστικά: ερωτικός σύντροφος χρήστης κυρίως στις μαθητικές ηλικίες – πατέρας ή μητέρα με πρόβλημα αλκοολισμού – αδελφός χρήστης.
- Η διαχρονική τάση ότι πλέον όσο μικραίνει η ηλικία χρήσης τόσο αμβλύνονται οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων, φαίνεται να ισχύει και στην κατάχρηση αλκοόλ στους μαθητές αφού το 1995 η διαφορά των δύο φύλων ήταν 15% υπέρ των αγοριών και το 2011 έχει μειωθεί σε 5% υπέρ των αγοριών με σαφή μετατόπιση της κατάχρησης αλκοόλ από το Λύκειο στο Γυμνάσιο και για τα δύο φύλα.
- Η εικόνα είναι τελείως διαφορετική όταν κύρια ουσία κατάχρησης είναι τα χάπια (ηρεμιστικά, αγχολυτικά, υπνωτικά) που οι μαθήτριες έχουν την «πρωτοκαθεδρία» με ποσοστά που ξεπερνούν το 60%. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το 8% των μαθητριών του Γυμνασίου έχουν κάνει χρήση ηρεμιστικών ή υπνωτικών χαπιών στη χώρα μας, χωρίς συνταγή ιατρού. Φαίνεται λοιπόν να «αναπαράγεται» ένα άτυπο κοινωνικό πρότυπο ότι η χρήση/κατάχρηση χαπιών (σήμερα στις νέες ηλικίες χωρίς συνταγή ιατρού) είναι ένα καθαρά γυναικείο φαινόμενο.
- Κύρια ομάδα κατανάλωσης συνθετικών χαπιών από το διαδίκτυο είναι οι νεαρές μαθήτριες με κύρια περίοδο αύξησης των παραγγελιών την περίοδο λίγο πριν τις σχολικές εξετάσεις (ηρεμιστικά) και μετά τη λήξη του σχολείου (την καλοκαιρινή περίοδο τα χάπια αδυνατίσματος). Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO) παρακολουθεί το σύνολο των νέων χαπιών γιατί έχει παρατηρηθεί ότι πάνω από 80% αυτών διαμορφώνει εξαρτητική συμπεριφορά ενώ φαίνεται και τάση ανόδου σε θανάτους από καρδιακές εμβολές σε πολύ νεαρές ηλικίες που είχαν ως βάση τη χρήση χαπιών χωρίς συνταγή ιατρού.
- Το 2010 παρατηρείται έξαρση σε φυτικά μείγματα που περιέχουν συνθετικά κανναβινοειδή, κυκλοφορούν με το όνομα spice μέσω smart shops, έχουν ψυχοδραστικές επιδράσεις όπως η κάνναβη και δεν υπόκεινται σε νομικό έλεγχο. Η ταχεία ανάπτυξη ναρκωτικών νέας γενιάς (designer drugs) φαίνεται να σχετίζονται και με την αύξηση βιασμών σε νεαρές κοπέλες κυρίως σε χώρους διασκέδασης.
- Ως γενική τάση καταγράφεται η στροφή των νεαρών κοριτσιών προς τα νέα ναρκωτικά χάπια, για λόγους τόσο διασκέδασης, όσο και συμφιλίωσης με το σώμα τους, καθώς επίσης και η σταδιακή εξάλειψη της διαφοράς φύλων στη χρήση όσο πιο νωρίς έρχεται σε επαφή η νέα κοπέλα με τις ουσίες.

Η χρήση ναρκωτικών στους μαθητές της Αττικής

Σε όλες τις έρευνες φαίνεται διαχρονικά ότι οι μαθητές της Αττικής έχουν τα υψηλότερα ποσοστά χρήσης ναρκωτικών. Αυτό οφείλεται όχι μόνο στον όγκο των μαθητών που συγκεντρώνονται στην Αττική αλλά και στην ανομοιογένεια που παρουσιάζει η Αττική σε

ότι αφορά τη σχέση περιοχών με είδη ναρκωτικών και πιάτσες καθώς επίσης και στον τρόπο διασκέδασης στα αστικά κέντρα αφού πλέον διαμορφώνεται όλο και πιο έντονα η σχέση μαθητή-χρήστη και χρήσης σε συνδυασμό με τη διασκέδαση.

Πιο συγκεκριμένα στην Αττική η σχέση των μαθητών με τη χρήση ναρκωτικών είναι:

- 1 στους 5 έχει κάνει χρήση ουσιών με το ποσοστό να φτάνει στο 48% στους μαθητές της Γ' Λυκείου
- 12,7% έχει κάνει χρήση κάνναβης και 7,5% κάνει περιστασιακή χρήση με 1 στους 3 μαθητές της Γ' Λυκείου να κάνει περιστασιακή χρήση κάνναβης
- Χρήση έκσταση έχει κάνει το 3% που είναι σε διπλάσιο ποσοστό σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα με αυξητική τάση στα αστικά κέντρα
- Ενώ 8% έχει κάνει χρήση χαπιών που είναι λίγο πιο κάτω από το μέσο όρο της χώρας

Διεθνή στοιχεία και συγκρίσεις

- Η χώρα μας έχει από τα μικρότερα σε παγκόσμιο επίπεδο ποσοστά εισόδου των μαθητών στη χρήση ουσιών (9,8% στην Ελλάδα όταν ο μέσος όρος χρήσης σε μαθητές στην ΕΕ είναι 23% και στις ΗΠΑ 36%). Εδώ σε διεθνές επίπεδο το στοιχείο μέτρησης για να υπάρχει κοινή συνισταμένη έχει καθοριστεί η περιστασιακή χρήση και στο γενικό αλλά και στο μαθητικό πληθυσμό.
- Σήμερα στην ΕΕ έχουμε 15% των συστηματικών χρηστών να είναι μαθητές δηλαδή περίπου 2,5 εκ μαθητές.
- Χώρες μη πολύ υψηλά ποσοστά χρήσης στο μαθητικό πληθυσμό πολύ πάνω από το μέσο όρο χρήσης είναι η Τσεχία με 1 στους 2 μαθητές να κάνει περιστασιακή χρήση, η Γαλλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, η Βρετανία και η Ισπανία, με διαφοροποιήσεις ως προς την κύρια ουσία κατάχρησης. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι στις χώρες που έχει νομιμοποιηθεί η χρήση κάνναβης έχει πολλαπλασιαστεί η χρήση όλων των ουσιών στους μαθητές.
- Επίσης βλέπουμε ότι στην ΕΕ έχει αυξηθεί η είσοδος των μαθητών σε θεραπεία με κύρια ουσία εξάρτησης της κάνναβης. Την τελευταία δεκαετία από 1 στους 4 που ξεκινούσαν θεραπεία λόγω εξάρτησης από κάνναβη ήταν μαθητές, σήμερα είναι 1 στους 3. Ενώ σε όλη την ΕΕ όσοι μαθητές φτάνουν σε πρόγραμμα απεξάρτησης το 60% δηλώνει καθημερινή χρήση κάνναβης.
- Από το 2015 παρατηρείται πρώτη φορά ως πρόβλημα η υψηλή σχέση χρήσης ουσιών σε μαθητές σε σχέση με τη διασκέδασή τους. Οι έρευνες δείχνουν το 55% των θαμώνων σε clubs κάνει χρήση ουσιών κυρίως χαπιών και κοκαΐνης με έξαρση στη Βρετανία και την Ισπανία, και μεταφορά του φαινομένου τους καλοκαιρινούς μήνες σε Ελλάδα και Πορτογαλία
- Η έκθεση του ΟΗΕ για τα ναρκωτικά για το 2015 δείχνει αύξηση της χρήσης στους μαθητές των ΗΠΑ, 1 στους 3 μαθητές κάνει συστηματική χρήση. Η αύξηση οφείλεται στη νομιμοποίηση της κάνναβης σε περισσότερες πολιτείες των ΗΠΑ, ενώ 1 στους 3 μαθητές της Γ' Λυκείου κάνει συστηματική χρήση κάνναβης με ιατρική συνταγή στις πολιτείες που έχει νομιμοποιηθεί η κάνναβη για «ιατρικούς σκοπούς» λειτουργώντας ως προπομπός και για τη χώρα μας και για όσους προσπαθούν να μας πείσουν για την ανάγκη νομιμοποίησης της κάνναβης για «ιατρικούς σκοπούς».
- Η έκθεση του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τα Ναρκωτικά (2010) αναφέρει αύξηση της εξάρτησης από κάνναβη στην ΕΕ στους μαθητές που σχετίζεται με: χαμηλή αυτοεκτίμηση – μικρός αυτοέλεγχος – έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων – οικονομικά προβλήματα – αύξηση της διαθεσιμότητας της κάνναβης λόγω της αλλαγής στο νομικό πλαίσιο σε μια σειρά χώρες.

Τάσεις στη χρήση ουσιών στους μαθητές

Παρακολουθώντας λοιπόν τα στοιχεία σχετικά με την χρήση ναρκωτικών στις μαθητικές ηλικίες βασικές τάσεις που παρατηρούμε είναι:

1. αύξηση της χρήσης στους μαθητές στη χώρα μας
 - 3-πλασιασμό της χρήσης στους μαθητές στην Ελλάδα τα τελευταία 30 χρόνια
 - Άνοδος της χρήσης κάνναβης στους μαθητές πιο εμφανή την άνοδο στις μαθήτριες
 - Σχεδόν 3-πλασιασμό στη χρήση στους μαθητές της Γ' Λυκείου
2. Η αύξηση της χρήσης αγγίζει περισσότερο τη συστηματική και περιστασιακή χρήση παρά τη δοκιμή και για αυτό είναι πολύ υψηλά τα ποσοστά όσων από τη δοκιμή περνούν στη συστηματοποίηση της χρήσης. Δηλαδή ενώ έχουμε 2-πλασιασμό όσων μαθητών δοκιμάζουν ναρκωτικά, έχουμε 3-πλασιασμό όσων κάνουν συστηματική χρήση
3. Μείωση της ηλικίας πειραματισμού και της ηλικίας συστηματοποίησης της χρήσης. Έχουμε μια μετατόπιση της ηλικίας εισόδου στα ναρκωτικά από το Λύκειο στο Γυμνάσιο. Σε όλους τους δείκτες (δοκιμή – περιστασιακή χρήση – συστηματική χρήση – φύλο - ουσία πειραματισμού – ουσία κατάχρησης – Δείκτης Αίτησης Θεραπείας) έχουμε αυξητικές τάσεις στους μαθητές Α' και Β' Γυμνασίου δηλαδή στις ηλικίες 13-14 έτη
4. Όσο μειώνεται η ηλικία, μειώνεται και η διαφορά των δύο φύλων με τις μαθήτριες να μπαίνουν πιο δυναμικά στη χρήση. Στις μαθήτριες παρατηρείται πιο άμεση μετάβαση από τον πειραματισμό στην εξάρτηση.
5. Διαρκώς αυξητική τάση στη χρήση χαπιών με κύρια ομάδα κατάχρησης τις μαθήτριες
6. Σταθερά η Αττική έχει τα υψηλότερα ποσοστά χρήσης στους μαθητές στη χώρα μας

Με βάση αυτές τις τάσεις πρέπει να αναφέρουμε την επίδραση που έχει στην άνοδο της χρήσης

- η άνοδος της διαθεσιμότητας ναρκωτικών και κυρίως της κάνναβης
- η άνοδος της κοινωνικής ανοχής και του συμβιβασμού με το πρόβλημα των εξαρτήσεων και από το γενικό πληθυσμό και από τους μαθητές που δεν βλέπουν τη χρήση κυρίως της κάνναβης ως πρόβλημα
- την επίδραση στη διαμόρφωση χαλαρής στάσης ως προς της χρήση από μαθητές και γονείς της θεωρίας του διαχωρισμού των ναρκωτικών σε «σκληρά» και «μαλακά» και περί νομιμοποίησης της κάνναβης.
- Εστιάζουμε στη διαφορά αποποινικοποίησης και νομιμοποίησης της κάνναβης. Η ποινή πρέπει να έχει καθαρά αποτρεπτικό χαρακτήρα και έτσι να λειτουργεί, η καταστολή δεν είναι η λύση του προβλήματος, λύση βρίσκεται στην Πρόληψη και στη στήριξη της «στεγνής θεραπείας». Νομιμοποίηση πρώτα στη συνείδηση και έπειτα ως νομικό καθεστώς σημαίνει όμως ότι η κάνναβη ως νόμιμο εμπόρευμα μπορεί να καλλιεργείται – να διακινείται και να καταναλώνεται παντού και από όλους με στόχο την άνοδο της κυκλοφορίας της για άνοδο και της κερδοφορίας. Έχουμε το παράδειγμα με το αλκοόλ και τη νικοτίνη που ως νόμιμα εμπορεύματα καταναλώνονται ευρέως και από πολύ μικρή ηλικία.

Το προφίλ του μαθητή χρήστη ουσιών

Αν θέλουμε να προσεγγίσουμε λοιπόν το προφίλ του μαθητή χρήστη ουσιών θα λέγαμε ότι κατά βάση μιλάμε:

- Για αγόρι – που ξεκινά να πειραματίζεται στην Α΄ με Β΄ Γυμνασίου – κυρίως με κάνναβη. Στην Γ΄ Γυμνασίου με Α΄ Λυκείου έχει συστηματοποιήσει τη χρήση με πειραματισμό κι άλλων ουσιών και μέχρι το τέλος του Λυκείου πιθανά έχει διαμορφώσει εξαρτητική συμπεριφορά και τον συναντάμε ή στην εξάρτηση από ηρωίνη ή να ζητά θεραπεία ως πολύ-τοξικομανής με κύρια ουσία κατάχρησης την κάνναβη. Παρουσιάζει χαμηλή αυτοεκτίμηση και έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων με κύριο στοιχείο το κλείσιμο στον εαυτό του, εγκαταλείπει το σχολείο ή έχει χαλαρή επαφή μ΄ αυτό. Έχει θεωρητικοποιήσει τη χρήση ως διέξοδο και λύση στα προβλήματά του.

Σήμερα χρειάζεται να οξυνθεί το μέτωπο με την κοινωνική ανοχή στα ναρκωτικά ως τρόπο ζωής με όλα τα μέσα, με επιστημονικά, ιδεολογικά και πολιτικά επιχειρήματα, με οξυμένο μέτωπο στις θεωρίες που οδηγούν στην ανοχή και στην συμφιλίωση με το φαινόμενο.

Επίσης δεν πρέπει να υποτιμάμε ότι η διακίνηση των ναρκωτικών που γίνεται σήμερα όλο και πιο συστηματικά στις πιο μικρές ηλικίες συνιστά μια γιγάντια οικονομική επιχείρηση στα πλαίσια της καπιταλιστικής οικονομίας που αποφέρει τεράστια κέρδη. Η παγκόσμια διακίνηση των ναρκωτικών υπολογίζεται σε πάνω από 500 δις \$ το έτος, ενώ τα ετήσια έσοδα του Άμστερνταμ μόνο από τον ναρκωτουρισμό φτάνουν τα 3 δις \$.

Κλείνοντας παραθέτουμε μια φράση του Λέων Τολστόι από το δοκίμιο που έγραψε το 1890 με τίτλο «Γιατί οι άνθρωποι κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών» που γράφει *«αυτό ακριβώς είναι που συμβαίνει και σε μια ανθρώπινη ζωή εξαιτίας της χρήσης ναρκωτικών ουσιών. Σ' αυτή την περίπτωση δεν εναρμονίζεται η ζωή με τη συνείδηση, αλλά η συνείδηση με τη ζωή»*

Η τοξικομανία δεν είναι απλά η χρήση μια ουσίας, αλλά είναι τρόπος ζωής. Είναι τρόπος ζωής που το άτομο υποτάσσει κάθε του δράση, κάθε ανάγκη στην αναζήτηση της ουσίας. Διαμορφώνει τις κοινωνικές του σχέσεις γύρω από την αναζήτηση της ουσίας, αποξενώνεται από το κοινωνικό γίνεσθαι και κυρίως αποξενώνεται από την ουσία του εαυτού του. Γι' αυτό και η εξάρτηση από ψυχοδραστικές ουσίες είναι ακραία μορφή αλλοτρίωσης που αντιτίθεται στην ουσία της ανθρώπινης ύπαρξης και στον άνθρωπο ως κοινωνικό όν. Τα ναρκωτικά δεν οδηγούν μόνο στον φυσικό θάνατο, αλλά και στον κοινωνικό θάνατο, διαμορφώνοντας ανθρώπους σκιές στο περιθώριο της ζωής και των κοινωνικών σχέσεων. Το βασικό είναι ότι η χρήση ναρκωτικών οδηγεί στην έλλειψη κινήτρου για τη ζωή αφού τα πάντα υποτάσσονται στην ψευδεπίγραφη ευχαρίστηση που μου προσφέρει η ουσία που κάνω χρήση. Και εμείς δεν θέλουμε τη νέα γενιά στο περιθώριο της ζωής, αλλά τους θέλουμε πρωταγωνιστές της ζωής, για να διαμορφώσουν τη ζωή που τους αξίζει. Θέλουμε νέους ανθρώπους με καθαρή συνείδηση για να μπορούν να φέρουν τη ζωή στα μέτρα τους.